

Jubilantovi Viliamovi Turčánymu...

V utorok 11. júna 2013 sa v Ústave slovenskej literatúry SAV konal v rámci dlhodobého cyklu *Pamäť literárnej vedy* vedecký seminár venovaný PhDr. Viliamovi Turčánymu, CSc. pri príležitosti jeho 85. narodenín. Cieľom podujatia bolo pripomenúť si vedecké, literárne a prekladateľské aktivity Viliama Turčányho a takisto aj aktuálny stav bádania v oblastiach, ktorým sa on sám venoval počas svojho pôsobenia v SAV v rokoch 1952 – 1988.

V prítomnosti jubilanta odznelo šesť referátov. Mnohé podnety a otázky, ktoré v nich zazneli, vyvolali živú diskusiu, pričom neraz ju už počas príspevkov inicioval sám oslávenec. Svojou dôslednosťou a pedantnosťou pri riešení problémov, ale i pokorou pri vyslovovaní záverov inšpiroval k poctivej literárnej vede.

Po úvodnom slove riaditeľky Ústavu Dany Hučkovej, ktorá prehládavo zmapovala vedecký život Viliama Turčányho, moderovala prvý blok príspevkov Gizela Gáfríková. Vo svojich vstupoch i počas diskusií poukázala na akútnu potrebu sústredenejšieho výskumu verzológie a historickej poetiky pri utváraní komplexného obrazu vývinu slovenskej literatúry; zdôraznila potrebu nielen rozpamätávania sa, ale aj akéhosi „spamätávania sa“, čiže uvedomovania si toho, v akom reálnom stave sa literárna veda nachádza v súčasnom období. Okrem toho na oslávenca zaspomínala aj ako na bývalého kolegu a priateľa.

V priateľskom ladení sa niesol aj príspevok Evy Fordinálovej s titulom *Čo som pochopila prostredníctvom diela Viliama Turčányho...* Už ten predznačoval Fordinálovej úsilie o sumarizáciu vedeckých, umeleckých i ľudských inšpirácií, ktoré jej poskytlo básnické, ale predovšetkým vedecké dielo Viliama Turčányho. Predstavila ho ako majstra palindromu, vertikálnej metafory, ale aj odborníka na preklad a znalca slovenského jazyka, a vôbec „človeka s obrovskou úctou k slovu“. Vysoko hodnotila jeho básnickú techniku či detailnosť a spoľahlivosť jeho vedeckej práce, no pripomenula i pridanú hodnotu jeho aktivít, ich duchovný rozmer, vďaka čomu ona sama našla indicie k novým líniam interpretácií a analýz literárnych diel. (Spomenula napríklad, že práve Turčány ju naviedol na stopu pôsobivosti postavy Slavimíra v Hollého epose *Svatopluk*.) Rovnako upozornila aj na to, že Viliam Turčány potvrdil, že „aj vedecká spisba môže byť krásna“.

Kvalite a precíznosti Turčányho prekladateľských aktivít venoval pozornosť Daniel Škoviera (v príspevku s názvom *Turčányho preklad antických básnikov*), ktorý zároveň oslávenca povzbudil k ďalším prekladom, tentoraz Horatiovho diela. Vo svojom detailnom obraze práce prekladateľa predstavil aj niekoľko Turčányho svojských krokov pri príprave prekladov z antickej literatúry. (Jedným z nich bolo napríklad použitie rýmu.) Vo svojej prednáške poukázal aj na diametrálnu rozdielnosť medzi prízvučným a časomerým hexametrom.

Osobitnú pozornosť Turčányho vzťahu k jazyku venoval Ján Kačala (*Vzťah Viliama Turčányho k jazyku*). Charakterizoval ho ako „mnohorozmerný“, ako vzájomné prelína-

nie všetkých rovín. Predovšetkým však ocenil, že Turčány dôsledne dodržiaval kodifikovanú normu. Dokonca ho prirovnal k Jánovi Hollému – ako on vo svojej básnickej tvorbe preskúšal možnosti bernolákovčiny, tak Turčány vo svojich prekladoch i vlastnej poézii preveril možnosti súčasnej spisovnej slovenčiny. Vďaka tomu dosiahol, že jeho preklad pôsobí na percipienta nielen hĺbkou ideového posolstva, ale aj pôvabom samotného jazyka. Kačala pozitívne hodnotil aj Turčányho znalosť jazykov, z ktorých prekladal. Nadovšetko však vyjadril uznanie, že svojou prácou a najmä prekladmi prinavrátil hodnotu básnickému jazyku. Za najväčší dôkaz Turčányho dôslednosti, priam puntičkárstva označil jeho neustálu prácu na preklade *Proglasu*, ktorou sám nepretržite potvrdzuje, že pri riešení otázok o vhodnosti prekladu je nutná pomoc aj ďalších vedných disciplín. Popri tom načrtol aj niekoľko konkrétnych problémov, ktoré súvisia s prekladom a interpretáciou historických pojmov (ako problematické uviedol napríklad pojmy: *národ, Sloven/Slovien/Slovák/Slovan*), čo vyvolalo veľký záujem aj v záverečnej diskusii, ktorú uzavrel oslávenec výzvou k priam nadmernej opatrnosti pri literárnom, resp. vedeckom výskume.

Anna Valcerová, Terézia Benejová a Michal Harpán vo svojich príspevkoch (*Nerýmované dejiny slovenskej poézie cez rým; Reflexia obraznosti v literárnovednom diele Viliama Turčányho; Žáner a rým v poslednom tvorivom období Michala Babinku*) upriamili pozornosť na Turčányho celoživotnú tému, ktorou bol výskum rýmu a básnickej obraznosti. Opakovane tak venovali pozornosť problému usúvzťažnenosti rýmu s obraznosťou v Turčányho básnickej výpovedi, ako i nutnosti nasledovať jeho vzor v permanentnom úsilí o čo najpresnejšie nasledovanie veľkých (antických) vzorov, ba dokonca o ich prekonávanie. V priebežnej i záverečnej diskusii preto neraz rezonovali viaceré námety, ktorým je potrebné – ako upozornil aj samotný oslávenec – venovať v literárno-historickom i teoretickom výskume ešte veľkú pozornosť.

Lenka Rišková

ERRÁTA

V Slovenskej literatúre 2013, č. 4, s. 325, text poznámky č. 7 má citát správne znieť: „Napriek podpore hŕstky martinských obdivovateľov na čele so Š. Krčmárom odmietli ho davisti (D. Okáli), literárny stred (J. Hamaliar) i pravica (J. Kúttnik-Šmálov).“ (ČEPAN, Oskár: *Stimuly realizmu*. Bratislava : Tatran, 1984, s. 176).

Redakcia sa čitateľom ospravedľňuje.